

vezi lo

GLASILO DELOVNIH LJUDI DO BETI, KOMET

Družbeno usmerjanje delitve dohodka

Stabilizacija zahteva omejitev stroškov na vseh področjih družbenega življenja. Ta ukrep je potreben zato, ker več porabimo, kot proizvajamo. Če več rabimo, kot nam dopuščajo materialne možnosti, osebno bogatimo, družba (država) pa postaja siromašnejša. Takšno stanje ne more dolgo trajati, saj zajedamo temelje nadaljnjega razvoja in potem nimamo več zadostne materialne podlage za proizvodnjo dobrin, ki jih potrebujemo.

Če imamo denar, pa nimamo kaj kupiti, povzročamo inflacijo, ker cene rastejo, zato pa ponovno postajamo vse bolj revni. Ker smo ugotovili, da je delitev dohodka presegla samoupravne okvire, je moralo priti do administrativnih ukrepov, ker bi sicer zašli v še težje gospodarske težave in politične probleme, ki bi načenjali naš celoten sistem.

Osnovni namen resolucije 1980 je zavezati vsakršno potrošnjo, da bi bil v gospodarstvu večji ostanek čistega dohodka za akumulacijo. Tega naj TOZD neposredno namenijo za lastno modernizacijo in razvoj, s čimer

bi povečali produktivnost in konkurenčnost naše proizvodnje z drugimi državami, saj je samo v tem možnost, da se izvlečemo iz nerazvitosti. Dolej smo porabljali največ dohodka za skupno in splošno porabo in za osebne dohodke in ta oblika potrošnje se ni zmanjšala z nobenimi sporazumi, čeprav so vse institucije opozarjale, da tako ne more iti dalje.

V letih 1977 in 1978 je potekala družbena akcija za izdelavo normativnih aktov nagajevanja po rezultatih dela, predvidevajoč, da bodo takšne osnove in merila pripeljali do pravične delitve osebnih dohodkov. Res je dosežen napredek pravičnejše delitve osebnih dohodkov, ostal pa je še vedno osnovni problem višine delitve osebnih dohodkov glede na dohodek oziroma delovno produktivnost.

Da bi uravnali gospodarske tokove in zaščitili temelje družbene reprodukcije, določa družbeni dogovor naslednja načela delitve:

1. osebni dohodki morajo rasti od četrte do polovice počasneje od rasti dohodka glede na preteklo leto:

2. sklad skupne porabe za regrese je lahko samo za 13 % večji od lanskega;

3. SIS in druge družbene službe lahko povečajo osebne dohodke samo za 16 % v primerjavi z lanko maso;

4. dnevnice in kilometrine so lahko večje le za 10 %;

5. reprezentanca, reklama, izdatki za proslave in razna tekmovanja in prireditve se morajo zmanjšati glede na prejšnje leto.

Tudi v preteklosti smo dobivali razna priporočila družbenopolitičnih organizacij, letos pa so navedena izhodišča pod močno družbeno kontrolo. Za kršitelje so predvidene sankcije. Služba družbenega knjigovodstva vsak mesec sproti kontrolira izplačila, o odklonih pa obvešča ustrezne organe.

Značilno za letošnje resolucije je, da ne upošteva možnosti povečanja stroškov in osebnih dohodkov sorazmerno s povečanjem števila zaposlenih in širitve obsega poslovanja. Nadzirajo samo maso izplačanih osebnih dohodkov, ne glede na to, če je letos manj ali več zaposlenih kot lani, kar pomeni: ako naredi manj delavcev večji dohodek, imajo lahko višje poprečne dohodke.

Takšno splošno izhodišče, ki je značilno samo za SRS, ker ima premalo delovne sile, pomeni pritisk na zmanjševanje zaposlovanja in povečanje dohodka iz investicij v avtomatske naprave in boljšo organizacijo dela, ker se tako povečuje dohodek na delavca. Tudi v Beti moramo v bodoče razmišljati, da bomo res zaposlovali le tam, kjer bo novi zaposleni prinesel 80 % dohodka več, kot je njegov osebni dohodek (povzeto iz plana).

Vsi moramo z razumevanjem sprejeti stabilizacijske ukrepe, napore, ki so potrebni našemu ožjemu kolektivu in celotni družbi.

NIKOLA PODREBARAC

Volitve

V aprilu potečejo 2-letni mandati vsem delegatom organov upravljanja v TOZD in skupnih organih upravljanja

v DO, ki so bili izvoljeni na volitvah v letu 1978. Ker je postopek volitev zahteven, saj vsebuje tri stopnje, in sicer: evidentiranje, kandidiranje in sam akt volitev, smo se pravočasno lotili priprav za volitve. Ne bo odveč, če še enkrat navedemo, katere organe bo potrebno izvoliti s tajnim neposrednim glasanjem. Ti organi v TOZD so:

- delegati delavskega sveta
 - delegati samoupravne delavske kontrole
 - člani disciplinske komisije (zunaj TOZD)
- V temeljnih organizacijah bodo delavci volili tudi skupne organe upravljanja v DO, in sicer:
- delegacijo delavcev za delavski svet DO
 - skupni organ samoupravne delavske kontrole
 - člani skupne disciplinske komisije

Razen navedenih organov so evidentirani še delegati za komisije za kadre in medsebojna razmerja po TOZD, delegati odbora za kadre in gospodarjenje ter predsedniki zborov delavcev po TOZD. Po opravljenem postopku evidentiranja in kandidiranja opravi DS volitve za te organe.

Delavski svet TOZD in delavski svet DO so že sprejeli sklepe o razpisu volitev, ki bodo 17. aprila 1980, s pričetkom ob 5.30 in bodo trajale do 15. ure.

D. MILOVANOVIČ

Mehaniki v TOZD Pletilnica niso nikoli stali križem rok. Zadnje dni pa so še bolj zaposleni, kajti preseljujejo stroje v prostore, kjer je bila nekaj kodranka. Fantje delajo tudi popoldne in zvečer, samo da ne bi proizvodnja preveč trpela. Dobro se namreč zavedajo izpolnjevanja nalog, zastavljenih z gospodarskim načrtom in s stabilizacijskim programom. (Foto: Janez Žele)

Literarna priloga

Tovarišica Ljubica Milašinovič nam je poslala pesem Morda. Objavljamo jo, da bi spodbudili vse, ki pesnikujejo ali pišejo, naj se povežejo v literarno skupino, izdelajo naj svoj delavni program in uspehi se bodo kmalu pokazali. V našem Vezilu bi lahko uvedli literarno prilogo, zaenkrat je za kaj takega premalo literarnih prispevkov. Morda bo naredila prve korake k uresničitvi te zamisli prav Ljubica Milašinovič iz obrata v Žakanju. Osebo vem še za dva, ki v Beti „kujeta“ pesmi. To sta Bogdan Končar in Ivan Malešič. Slednji se je že oglasil, Bogdan Končar pa vneto molči. Preberimo zdaj pesem Ljubice Milašinovič:

MORDA

*Morda je umrla žalost,
morda ni več bolečine,
morda srce šele zdaj nemurno išče?
Je sonce drugačne barve ali je morda mesec postal moder?
Je morda kdo rekel kaj duhovitega in vsul vanj ljubezenski sijaj?*

*Morda gre kdo po poti, ki nikamor ne pelje?
Morda pa je le zamel preteklost vso?
Morda je zaton sonca ukradel dan,
morda je kje kdo, ki ni več sam?
Morda sem prispela do belih polj...
Navsezadnje pa je morda življenje le lepo?*

Prvi stik

Mlad par je prišel k matičarju prijaviti poroko, tako, da bi svojo ljubezen tudi z zakonom potrdil. O „prvem stiku“, „zakonski svetovalnici“ in podobnih novostih nista imela pojma.

Matičar ju je vprašal: „Ali sta bila na prvem stiku?“ Oba sta odgovorila v en glas: „Sva, sva!“

Ko pa je zahteval potrdilo, je ženin odgovoril oziroma pojasnil, zakaj nimata potrdila, in sicer takole: „Veste od najinega prvega stika je minilo že precej časa. Pa tudi bolj sramežljiva sva in nisva nikogar povabila za pričo, tako da nama sedaj nihče ne more dati pismenega potrdila o najinem prvem stiku. To napako sva ponavljala nevede še pri vseh najinih naslednjih stikih, še celo tako sva bila nevedna, da sva vedno pazila, da naju ja ne bi kdo videl. Pred nekaj meseci pa je pri enem od stikov prišlo do „kratkega stika“. Pričo o tem stiku pa vam bova lahko pripeljala čez kak mesec in pol.“

Ko je ženin končal svoje pojasnilo, se je obrnil proti nevesti, ki mu je odobravajoče kimala, medtem ko so ji roke počivale na že precej velikem trebuhu.

JOŽE NOVAK

Gost: Imate pri vas v Metliki kaj razgibano družbeno življenje?

Domačin: Ne tega res nima, imamo pa zato tembolj razgibano glavno cesto skozi mesto...

Tone: Kaj pa imajo v samopostrežni trgovini? Izgleda, kot bi nastopal Mate Parlov.

Ivan: Nič takega ni. Le nekaj vrečk pralnega praška so dobili, pa se ženske ob nakupu tudi nekoliko izpopolnjujejo v lasanju in drugih podobnih borbenih veččinah...

Ob 14. uri v prodajalnah ni več moč dobiti kruha. Vendar, da ne bi kdo kaj napačnega mislil o trgovcih! To je le njihova velika skrb za vitko linijo občanov, kajti znano je, da kruh redi...

JOŽE NOVAK

Utrjevanje in razvoj

Gospodarske, politične in vojaške razmere v svetu ter gospodarske razmere v SFRJ nenehno zahtevajo poglobljeno razmišljanje o varnosti družbe. Da bi okrepili in razvili socialistične samoupravne odnose, moramo intenzivno izpopolnjevati sistem ukrepov, ki bodo zagotavljali varnost in obrambo naše družbe.

Varnost in obramba dežele ni le naloga vojakov in poklicnih krogov, temveč je postala skrb celotne družbe, sestavni del našega socialističnega, samoupravnega sistema, v katerem smo prenesli pravice in dolžnosti na delovnega človeka — krajana, ki je postal tako nosilec odločanja na vseh ravneh družbenega življenja, torej tako neposredno tudi varuje in brani sebe ter vrednote in temelje svoje družbe.

Da bi dosegli lastno in družbeno varnost ter uveljavili

obrambne aktivnosti, se usposablajo delovni ljudje in občani na delovnem mestu, v kraju, kjer prebivajo, v družbenopolitičnih organizacijah in društvi, v katere se povezujejo. Za uresničevanje te svoje vloge se še posebej organizirajo v enote NZ, CZ in TO in se v njih tudi usposablja. Naloge in dejavnost za enotno vodenje, usmerjanje in usklajevanje samozagotovitnih akcij in obrambnih priprav imajo DPO, med katerimi ima posebno odgovornost ZK kot vodilna družbena sila. Ustanovljeni so komiteji za DSZ in SLO, to so DP telesa, poleg katerih DPO uresničujejo svojo odgovornost za varnostno-obrambne akcije v miru in vojni ter zagotavljajo politične razmere za to.

Tako DSZ in SLO nista posebni varnostni oziroma obrambni organizaciji, temveč del družbenopolitičnega organiziranja in samoupravljanja.

To so le nekatere opredelitve našega varnostno-obrambnega sistema, to so teze novega zakona o DSZ in SLO, ki je v javni razpravi in ga bo skupščina SRS predvidoma verificirala aprila 1980.

Ustvarjamo torej nov varnostno-obrambni sistem, ki ne temelji na prisili in avtoriteti državnih organov, temveč na zavestni opredelitvi nosilcev družbenega razvoja in ustvarjalcev materialnih vrednosti. Prav

Računalnik: h

V začetku leta 1979 smo se odločili, da vodenje knjigovodstva OS (osnovnih sredstev) prenesemo z ročne na računalniško obdelavo. Glede na to, da smo nekako ob istem času že resno razmišljali o nabavi novega, sodobnejšega elektronskega računalnika, so priprave za prenos OS z ročne na računalniško obdelavo skupaj s pripravami za prenos postopkov izračuna materialnih potreb z ročne na računalniško obdelavo pomenile tako rekoč zadnja obsežnejša dela za stari elektronski računalnik.

V tem sestavku vas želimo seznaniti predvsem s potekom pripravljalnih del v zvezi s prenosom OS ter z učinki, ki smo jih dosegli z računalniško v primerjavi z ročno obdelavo tega področja.

Do julija 1979 je bil narejen posnetek stanja, organizacija poteka obdelav in prvi programi

za prenos knjižnega stanja OS na računalnik. Najbolj za mudno je bilo ročno prepisovanje OS s kartic na obrazce za zajemanje (luknjanje in verifikiranje) podatkov. Sledilo je šifriranje OS, ki je vključevalo razporeditev po TOZD, revalorizacijskih in amortizacijskih skupinah, medtem ko je vsako OS že pri ročni obdelavi imelo svojo inventurno številko.

Luknjanje in verifikiranje, sam prenos ter usklajevanje stanja OS s knjigovodstvom smo opravili do konca septembra 1979.

(Zaradi velike obsežnosti navedenih postopkov smo pri delu med počitnicami angažirali tudi 4 praktikantke). S tem je bilo na računalnik preneseno stanje nekaj manj kot 8.000 osnovnih sredstev na dan 31. XII. 1978. Nabava v letu 1979 pa je bila prenesena v oktobru in novembru, ko smo tudi prvi obračunali mesečno amortiza-

tak sistem pa je popolno jamstvo za našo varnost, neodvisnost in miren socialističen, samoupravni razvoj. Tudi v delovni organizaciji Beti že izvajamo obrambno-varstvene aktivnosti po novem zakonu o DSZ in SLO.

Ko bo zakon verificiran, bomo že imeli urejeno organiziranost in načrte za varnostno obrambni sistem vseh TOZD v delovni organizaciji Beti. Te bodo le še potrdili samoupravni organi.

MARIJA VUKMANIČ

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega očeta Mirka Radoša se iskreno zahvaljujem sindikalni organizaciji in sodelavcem za podarjeno cvetje. Enaka zahvala gre vsem, ki so mi izrekli sožalje in ki so pospremili mojega očeta k zadnjemu počitku.

Angela Milkovič,
TOZD Kodranka
in volna

Letovanja in izleti

Vsi, ki se zanimате za letovanja ali izlete po Jugoslaviji ali tujini, se javite pri tov. Jožetu Novaku (int. tel. 51), kjer boste dobili vsa potrebna pojasnila in prospekte.

Naj navedem samo nekaj možnosti:

Za 1. maj:

Izleti: Beograd – Djerdap – Kragujevac, Po poteh revolucije, Prekmurska presenečenja

V tujino pa med prvomajskimi prazniki lahko potujete v Grčijo, Španijo in v Tunis.

Letovanja ob Jadranu in v planinah:

Bled, Bovec, Lipica, Piran, Portorož, Umag, Poreč, Vrsar, Rovinj, Pula, Medulin, Rabac, Kraljevica, Crikvenica, Selce, Novi Vinodolski, Novalja, zadarsko območje, Vodice, splitsko območje, otoki: Brač, Hvar, Vis, Orebič, Korčula, Mljet, Slano–Lopud, dubrovniško območje, Hercegnovi.

V tujini: Grčija – Krf in Rodos, Španija – Torremolinos, Mallorca, Ibiza itd., Tunis.

Izleti v tujino:

V Sovjetsko zvezo, vzhodno in zahodno Evropo, Azijo, Afriko ter potovanja v ZDA.

Vse v določenem roku

Šest mesecev je minilo, odkar smo podpisali pogodbo z DO TGP o izvajanju gradbenih in instalacijskih del na skladiščno-proizvodni hali delovne organizacije „KOMET“. Dela uspešno potekajo, čeprav je bila pogodba sklenjena na pragu zime.

Delovna organizacija „TRIMO“ Trebnje pa je v temelje že vgradila vse nosilne elemente, pod katerimi nastaja prepotrebna in že dolgo pričakovana koristna površina novih prostorov.

Oba izvajalca del nam tudi zagotavljata, da bosta vsa svoja pogodbeno dela opravila v določenem roku.

Pred letom dni smo še na delavskem svetu sprejemali investicijski program (izdelan v lastni režiji) in nato začeli pripravljati projektno dokumentacijo.

Naloge so bile dokaj velike, saj smo na območju, kjer še ni urbanistične ureditve, zato je bilo delo obsežnejše in zahtevnejše.

Naložbo uresničujemo kljub težavam, ki so bile in ki nas še spremljajo ter smo z doseženimi rezultati lahko zadovoljni.

Naši novi prostori pomenijo modernizacijo in specializacijo proizvodnje, večji izvoz in boljše delovne pogoje. Vse to uresničujemo uspešno in se

približujemo veliki delovni zmagi, ki nam bo hkrati tudi najlepša čestitka za 20-letno ustvarjalno delo delovne organizacije „KOMET“.

FRANC KOČEVAR

KRONIKA

Marca so prišli:

TOZD Kodranka: Mira Curi-
na, Lovro Vrbani.

TOZD Konfekcija: Marija Govednik, Nada Brinski, Mirjana Lapčević, Mira Dragičič, Vesna Plut, Marija Maradin, Senka Spudič, Barka Maradin.

TOZD Pletilnica: Marija Mor-
duš, Ana Radoš.

TOZD Barvarna: Drago Dra-
gičič.

ZA LJUBITELJE FILMOV

Ljubitelji filmov si bodo v aprilu lahko ogledali naslednje filme: Afrika expres, Metož, Bitka za Midway, Hočemo polkovnike, Grdi, umazani, zli, Profesionalci, Neustrašljiv Walde Pepper, Vsi predsednikovi možje. Vašo pozornost bi radi obrnili še posebej na film Vsi predsednikovi možje, ki govori o znani ameriški politični aferi Watergate. Mimogrede: gledati film v novem metliškem kulturnem domu je pravi užitek.

Skladiščno-proizvodni prostori „KOMET“ v izgradnji

do informacij

cijo OS. Do tega časa so bili tudi pripravljeni vsi ostali programi, potrebni za obračun inventur, amortizacije in revalorizacije OS.

Zaradi aktiviranja OS nove Kodranke je bilo v letu 1979 izjemno veliko število sprememb (nabave), posebno v decembru, tako da smo proces obdelav na računalniku za leto 1979 zaključili šele v začetku februarja 1980. Obračunali smo inventure (manke in odpise OS), letno amortizacijo in revalorizacijo ter izpisali vsa potrebna poročila.

Vnaprej bomo torej vsak mesec vnašali spremembe o OS, obračunavali vsak mesec amortizacijo in podatke dostavljali finančnemu in stroškovnemu knjigovodstvu.

Računalniška obdelava OS nima neposrednega vpliva na delo v drugih sektorjih, službah

in TOZD, zato malokdo ve (razen ljudi iz finančno-računovodskega sektorja), kakšno kvaliteto smo pridobili s prenosom obdelav z ročnega na računalniško vodenje tega področja.

Naj kot informacijo navedemo, da je ročno knjiženje amortizacije in revalorizacije na kartice zahtevalo večmesečno delo knjigovodje OS. Računalniški proces teh dveh aktivnosti skupaj z izpisom potrebnih poročil pa traja največ 3 ure, pri čemer n. pr. obračun in knjiženje revalorizacije za pribl. 8.000 OS opravi v vsega 15 minutah. Inventurne liste po TOZD računalnik izpiše v 40 minutah.

Tako smo torej odpravili večmesečno enolično knjiženje ter pisanje in računanje, z natančnim in ažurnim prenosom podatkov na računalnik pa zagotovili večjo točnost vseh potrebnih informacij o OS.

STANKA ŠTRUCELJ

Disciplina, tovarištvo in volja

Dobro leto se v Beti zbirajo ljubitelji petja in vadijo vsak teden od lanskega junija pod vodstvom ljubitelja zborovskega petja tovariša Franca Mileka iz Vojne vasi pri Črnomlju.

Mešani pevski zbor Beti je delavski zbor, kar posebno poudari tov. Milek. S tem zborom imam dobre načrte, poudarja, kajti delovni pogoji so zelo dobri, v zboru vladata tovarištvo in zanimanje za pesem.

Franco Milek se je zelo mlad udeležil NOB. V tem času je obiskoval tudi zborovski tečaj v Semiču.

Leta 1943 je bil poslan v Trst, kjer je bil kulturnoprosvetni referent in komisar sanitetnega oddelka. Poleg tega pa je vodil civilni mešani zbor v Trstu. 1945

je bil poklican v Ljubljano na štab 4. armije, kjer je vodil vojaški moški zbor, v civilu pa pevski zbor ljubljanskih gostincev. 1946. se je vrnil v Črnomelj in delal kot šef prosvetnega odseka na okraju Črnomelj. V tem času se je v Črnomlju formirala mladinska godba in mešani pevski zbor. Čez dve leti je bil premeščen na okrožje v Črnomelj kot prosvetni referent.

Kmalu za tem je šel na študij v Ljubljano, kjer je ostal kot glasbeni pedagog na Glasbeni šoli Moste, Ljubljanski glasbeni matici in nazadnje 12 let na Zavodu za glasbeno in baletno izobraževanje. Korepetiral, vodil in pel je v bivšem Invalidskem pevskem zboru v Ljubljani. Od tu je dobil tudi ODLIKOVANJE! SVOBOD druge stopnje – srebrna kolajna.

Tovariš Milek se z glasbo ni ukvarjal zgolj službeno, v zborih je sodeloval tudi sam. S tem

delom se je ukvarjal predano – s srcem.

Njegova zbirka zborov, ki jih je vodil, priznanj in odlikovanj ter zapiskov je zelo obsežna.

Najdragocenejše priznanje mu je ORDEN ZASLUG ZA NAROD prezidija ljudske skupščine Jugoslavije. Od tu je dobil ORDEN IN MEDALJO ZA HRABROST, med bogato zbirko je republiško priznanje za kulturno-prosvetno delo. Ukvarjal se je s pionirji, mladinci in vadil zборе z odraslimi. Posebno se spominja ženskega pevskega zbora iz Podpeči, ki je 1955 v Radovljici dosegel prvo mesto, 1962 pa je mladinski pevski zbor osnovne šole Borisa Kidriča zmagal na tekmovanju.

Pred nekaj leti se je za stalno preselil iz Ljubljane v rojstno hišo v Vojni vasi pri Črnomlju. Tu je nadaljeval svojo aktivnost. Čutil je, da je potreben. Vadil je ženski pevski zbor v Črnomlju, moški pevski zbor Dušan Jereb v Novem mestu. Zadnje čase vadi mešani pevski zbor Griblje in mešani pevski zbor Beti Metlika.

Kako ocenjuje mešani pevski zbor Beti?

Zelo važno je, da v zboru vladajo red, disciplina, tovarištvo in volja ter želja po znanju – to vse se čuti v tem zboru, seveda, kako se pa veselimo vsi skupaj, ko nam kaj uspe.

Če bo potekalo delo po načrtu, mora ta zbor postati nadpopenen v Beli krajini. Naštudirati je potrebno kompleten večerni koncert (tega je že precej pod streho) in priložnostne pesmi. Pohvalno pa je tudi razumevanje in podpora DO BETI, – ki je zainteresirana za tako delovanje in ga tudi financira, kar daje možnosti tudi za razširitev delovanja na kulturnem področju.

Kulturno-prosvetna dejavnost v Beli krajini se izkazuje v letnem pregledu dela tako, da bi se pevci sami ocenili, kaj so dosegli s svojim delom. Za to oceno pa so primerne revije obkoljskih pevskih zborov, kjer sodelujejo vsi zbori ob Kolpi iz SRS in SRH.

Poslanstvo zborov je predvsem, da služijo potrebam kraja, v katerem delujejo, da ljudem nudijo lepo pesem in jih spodbujajo k sodelovanju. Potrebno je gojiti množičnost, ne zanemarjati kvalitete, ni pa pristaš tekmovalnosti, ker to hromi delo. Če bi strnil svoje delo kot pevovodja, bi bilo to 40 pevskih zborov od mladinskega do invalidskega itd., se s ponosom spominja.

Ponosen je na svojo prehojeno pot in na svoje sedanje delo. Mar ni lahko?

MILENA PAVLOVIČ

S trdo voljo do uspehov

Na pobudo OO ZK TOZD konfekcija Metlika se je pred kratkim sestala mladina Tozda. Mladi so razpravljali o minulem delu mladine. Osnovna ugotovitve je bila, da so bili doseženi vidni rezultati in uspehi, vendar je aktivnost zamrla, ko je odšel njihov predsednik iz temeljne organizacije in iz delovne organizacije. Izvoliti je bilo potrebno novo predsedstvo in tako spodbuditi mlade k ponovnemu delu.

Novo predsedstvo se je že sestalo na prvem skupnem sestanku, na katerem so sprejeli delovni program. Razen vloge in nalog mladih pri graditvi samoupravnega socialističnega društva obsega naš delovni program še niz drugih nalog, kot na primer:

poudarjanje idejnopoličnega usposabljanja mladih (organiziranje predavanj, seminarjev), sodelovanje v kviz tekmovanju Tito-revolucija-mir, sodelovanje s prispevki v Vezilu in Kolovratu, prirejanje srečanj z drugimi OO ZSMS, ustanovitev športnih društev (kegljaške ekipe, rokometne ekipe), sprejem šafete, udeležba mladih v mladinskih delovnih akcijah, udeležba in vključevanje mladih v SLO, vključevanje mladih v Zvezo komunistov.

Tudi mladi bomo s svojim delom pripomogli k doseganju gospodarskega načrta ter k uresničevanju stabilizacijskih prizadevanj.

Upamo, da nas bo trdna volja privedla do dobrih rezultatov. JOŽICA TEŽAK

V letu 1979 je bilo v delovni organizaciji Beti upokojenih enaindvajset delavcev, od tega šest invalidsko. To je skoraj tretjina.

Pravico iz pokojninsko invalidskega zavarovanja uveljavlja šestnajst delavcev. V konfekciji je trenutno šest žensk, ki jih je potrebno premestiti na drugo delo.

Verjetno pa bo čez leto dni več starejših delavk, ki ne bodo mogle več opravljati del oziroma nalog strojne šivilje. Enak problem se pojavlja tudi v drugih TOZD, največ v TOZD Pletnica, Kodranka in volna.

Delavci-invalidi so že zaradi svoje zmanjšane sposobnosti prizadeti oziroma prikrajšani; ne morejo več enako dobro opravljati svojega dela kot njihovi zdravi sodelavci.

Poglejmo, kakšne pravice imajo ti delavci: pravica do ponovne zaposlitve, pravica do poklicne rehabilitacije, pravica do invalidske upokojitve.

Pravice invalidov

Pravico do ponovne zaposlitve ima delavec, ki je postal invalid II. ali III. kategorije. Najbolj je, če se zaposli z drugimi delavci. Če se je zaposlil na drugem delovnem mestu in dobiva zato manjši osebni dohodek, ima pravico do nadomestila.

Pravica do poklicne rehabilitacije pomeni usposobitev invalida za kako novo delo. To pravico imajo zavarovanci, ki postanejo invalidi III. kategorije. Poklicna rehabilitacija lahko poteka na različne načine: na določenem delovnem mestu v delovni organizaciji ali pa tudi s šolanjem. V tem času ima delavec-invalid pravico do oskrbnine.

Pravico do invalidske pokojnine pa uveljavijo invalidi I. kategorije, lahko pa tudi invalidi II. ali III. kategorije, če ne morejo opravljati svojega dela, za poklicno rehabilitacijo pa so nezmožni.

MARIJA MATEKOVIČ

Lepo je s takšnimi ljudmi

Že dlje časa nisem bil v Žakanju v našem obratu, kjer izdelujejo otroško konfekcijo, in moram priznati, da sem bil prijetno presenečen nad redom, ki vlada v notranjosti betonske

konstrukcije, pred katero ne bi škodilo nekaj cvetic, ki bi popestrile sivino betona.

„Ob novi ograji smo že večkrat mislili zasaditi rože, a kaj, ko vedno zmanjka časa,“ pove nasmejana in sila zgovorna Jožica Klemenčič, tehnologinja.

Sto petnajst ljudi dela v obratu Žakanje. V glavnem so to dekleta in žene, pretežno kmečkega porekla, torej že od doma vajene težkega in neizprosne dela.

„Pridne delavke so to. Redke so med njimi, ki ne dosegaajo norme. Razumljivo je torej, da pridne roke priganjajo manj marljive k delu,“ pove Jožica Klemenčič.

V Žakanju imajo navado izobesiti poimenski seznam

vseh delavk in zraven tudi delovni uspeh preteklega meseca.

„To navadno zeleže.“

Odkar je bila asfaltirana cesta od Jurovskega Broda do Netretiča, se vedno več žensk zaposli v obratu Žakanje. Sem prihajajo iz vasi, da zaslužijo kak dinar. Za prevoz je poskrbljeno, vendar zadeva še ne teče, kot bi bilo želeto, zato razmišljajo v Metliki o nakupu manjšega avtobusa, sicer se bi lahko zgodilo, da bi odšli delavci v ne tako oddaljeni Karlovac.

„Samo v zadnjem mesecu se je na novo zaposlilo enajst delavk. Priučimo jih kar v našem obratu. To ni težko, ker imamo najsodobnejše šivalne stroje,“ pripoveduje Klemenčičeva.

Radi bi uvedli še drugo izmeno, za kar bi potrebovali nekaj prek sto šivilj. Težko je najti dobre, nove delavce, kajti bližnja okolica je dala, kar je imela. Nič ni čudnega, če se srečujemo v Žakanju ob tolikšnem številu žensk s prav posebnimi problemi: z bolniškimi izostanki ter s porodniškimi dopusti, ki trajajo na Hrvatskem polnih dvanajst mesecev.

„Trenutno je na porodniškem dopustu trinajst žensk, pet na dan pa jih manjka zaradi bolezni,“ niza Jožica Klemenčič.

Pozanimam se za simulantke, za na videz bolne, ki pa sicer zdravi kot dren delajo na poljih in vinogradih, a izvem, da česa podobnega ne poznajo, da so delavke zavedne in da oddelajo,

Dekleta, ki adjustirajo in pakirajo izdelke v Žakanju, se najdejo malokdaj v časopisu, kajti vsi reporterji slikajo veliko raje proizvodnjo, žene in dekleta za šivalnimi stroji. No, pa naredimo vsaj mi izjemo s tole sliko.

jev, ki smo si ga ogledali tudi predstavniki iz KOMETA.

Ker imamo precej zastarel strojni park, ki ga moramo nujno obnoviti, če hočemo v korak z razvojem tekstilne konfekcije, so nas zanimali predvsem proizvajalci šivalnih strojev znamk PFAFF, UNION in YAMATO, ki smo jih tudi mi uvrstili v naš program nabave šivalnih strojev.

S proizvajalci smo se v glavnem pogovarjali o prednostih posameznih tipov strojev in

če že morajo doma kaj postoriti. Pa tudi odhajanja drugam ni, da bi bilo treba dvigati preplah. Največ dve delavki na mesec zapustita obrat, ki je imel februarja 5700 dinarjev poprečnega osebnega dohodka.

„Poglejte: še posebno ob koncu meseca je veliko dela pri pakiranju in adjustiranju. Delavke nikoli ne odklonijo dodatnega dela, četudi so matere z otroki, za katere v glavnem skrbijo stari starši. Lepo je delati s takšnimi ljudmi,“ je ponosna Klemenčičeva.

Ogledam si krojilnico, ki je v začetku ni bilo, saj dela šele pet mesecev, a tudi skoz kuhinjo grem.

„Opremil jo bomo. Vse je že naročeno, a dobavitelj kasni z dobavo,“ se malce razhudi tovarišica Jožica in mi razkazuje rože v lončkih, ki prijetno razbijejo monotonijo v proizvodnem prostoru.

„Primanjkuje nam plastičnih zabojev za pošiljanje svežnjev. Najmanj sto bi jih morali kupiti. Problemček rešujemo z vrečami, ki pa niso primerne,“ pripoveduje Klemenčičeva.

Po razglasni postaji je vratar poklical delavko k telefonu. Za njegovim glasom se je razširil po prostorih preko zvočnikov Arsen Dedič, ki je pel o tem, kako mu je žal, da ga niso v mladosti ukradli Cigani.

Zunaj pa je bilo sonce in petdeset metrov od obrata je nekaj krepkih mož zalivalo temelje hiši, ki je začela rasti na drugi strani ceste.

T. G.

Iz Kometa

Najprej popravek vesti iz prejšnje številke VEZILA. V kulturnem programu v počastitev mednarodnega praznika dneva žena niso sodelovale samo naše mladinke, temveč tudi vojaki iz vojne pošte Črnomelj. Pripravili so recital in nam zapeli nekaj pesmi ob spremljavi kitare. Izrazili so tudi željo, da bi se sodelovanje z našo mladinsko organizacijo nadaljevalo. Do nepopolne informacije je prišlo zato, ker so vojaki ponudili sodelovanje, ko je bilo Vezilo že v tisku.

Pred kratkim smo tudi mi začeli uporabljati teleprinter. Prednosti takšnega načina komuniciranja s poslovnimi partnerji so se hitro pokazale. Zaenkrat ga največ uporablja naša tehnična služba, ki lahko na hitro rešuje vsakodnevne proizvodne probleme z inozemskimi partnerji pri realizaciji „lohn-poslov“. Vsekakor bo prišel prav tudi drugim službam in domačim poslovnim sodelavcem.

V spomladanski sejmski sezoni bomo sodelovali samo na spomladanskem mednarodnem sejmu v Zagrebu, ki bo od 18. do 24. aprila. Kaj več bomo lahko napisali, ko bo ta gospodarska manifestacija mimo.

V gasilskem domu v Rosalnicah bo v soboto, 22. marca, KVIZ tekmovanje na temo „TITO-REVOLUCIJA-MIR“. Tekmovanja se bo udeležila tudi naša ekipa mladinske organizacije v sestavi: Milena PETEK, Milica IVANČEVIČ in Marjana VUKŠINIČ. Naše mladinke se bodo v znanju pomerile z ekipami mladinskih organizacij iz Rosalnic, Božakovca in Dobravice. Želimo jim uspeha in dobro uvrstitev.

SONJA ZORC

Na sejmu v Ljubljani

Od 4. do 7. marca je bil v Ljubljani na Gospodarskem razstavišču sejem šivalnih stro-

o možnostih nabave. Ugotovili smo, da so stroji izredno tehnično izpopolnjeni. Prevladujejo elektronski šivalni stroji in šivalni stroji na pnevmatiko z izredno veliko zmogljivostjo.

Te vrste sejem v Ljubljani je postal že tradicionalen, saj je bil letos že tretjič. Čeprav je iz leta v leto večji s številnejšimi razstavljalci in obiskovalci, pa je še vedno, če ga primerjamo s tovrstnim sejemom v Koelnu, izredno majhen.

MARJAN PAVLOVIČ

POPREČNO PO 7153 DIN NA ZAPOSLENEGA

V lanskem novembru je znašal poprečni neto osebni dohodek na zaposlenega v novomeški občini 7153 din. Bil je za 5,3 odst. manjši kot lani oktobra, a za 23,3 odst. večji kot v novembru 1978.

V gospodarstvu je znašal lanski novembrski čisti osebni dohodek na delavca 6840 din, v negospodarstvu pa 9005 din.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi moje drage mame Amalije Resjan se iskreno zahvaljujem osnovni organizaciji sindikata in sodelavcem iz obrata Žakanje za podarjene vence in cvetje.

Iskrena hvala tudi mehanikom in drugim sodelavcem iz TOZD Metlika za podarjene vence.

Hvala vsem, ki so mi izrekli sožalje in ki so pospremili mojo mamo k zadnjemu počitku.

ALOJZ RESJAN Z
DRUŽINO

ZAHVALA

Ob smrti dragega očeta Staneta Slobodnika iz Radovice 35 se iskreno zahvaljujem sindikalni organizaciji TOZD Kodranka in volna za podarjeno cvetje, sodelavcem pa za denarno pomoč. Hvala vsem, ki so pospremili mojega očeta k počitku in so mi izrekli sožalje.

Žalujoča hčerka
Vilma in vnuk
Slavko z ženo
Štefko

ZAHVALA

Ob smrti dragega in nepozabnega očeta IVANA ZVONARIČA iz Zaluke pri Ozlju se iskreno zahvaljujem sodelavcem in delavcem iz Beti za izrečeno sožalje, za sočustvovanje ter za udeležbo pri pogrebu, sindikalni organizaciji za podarjeni venec, hvala za denarno pomoč. Posebno zahvalo izrekam tovarišici Zlatici Ivaniš ter tovarišu Judniču.

Danica Razumič
z družino in
drugo sorodstvo

ZAHVALA

Ob odhodu v pokoj se iskreno zahvaljujem sodelavkam in sodelavcem iz TOZD Barvarna in iz oddelka diolena za dragoceno darilo, ki me bo spominjalo nanje. Vsem skupaj želim veliko delovnih uspehov ter medsebojnega razumevanja in spoštovanja.

Kristina Kočevar,
TOZD Barvarna

Dosežki in načrti za leto 1980

Leto 1979 je bilo pomembno za našo delovno organizacijo iz več razlogov:

— v tem letu je stekla zelo pomembna investicija — izgradnja nove kodranke, kar je največja investicija naše delovne organizacije (tudi v občinskem merilu). V rekordnem času nam je uspelo izpeljati zahtevno in veliko investicijo, poudarimo še, da so bila dela izvedena brez dodatnih podražitev,

— dokončno je zaživela investicija otroške konfekcije v Žakanju,

— tudi v drugih temeljnih organizacijah smo veliko vlagali v strojno opremo in v prostore.

Vse to pa nas ne sme zavesti v samozadovoljstvo, saj smo na drugi strani veliko zamudili. Tu mislim predvsem na uresničitev proizvodnje in prodaje.

Če analiziramo doseganje gospodarskega načrta, vidimo, da smo zaključili prvo polletje po planu, v drugem polletju pa je bil velik izpad realizacije in seveda s tem tudi dohodka.

Naslednje številke nam bodo pregledneje pokazale uresničitev plana 1979 v primerjavi z letom 1978:

element	doseženo 78	plan 79	doseženo v 000 din 79	Indeks 79/78	79/79
SKUPNI PRIHODEK	533.797	803.947	707.962	133	88
DOHODEK	172.024	250.148	217.485	126	87
ČISTI DOHODEK	142.302	205.437	172.011	121	84
OSEBNI DOHODKI	112.632	159.850	149.492	133	94

Indeksi rasti v primerjavi z letom 1978 so sicer visoki, kljub temu pa pomenijo doseganje plana za leto 1979 samo z 88 %. Za takšen izpad realizacije so krive subjektivne in objektivne težave:

— v drugem polletju investicije niso dale planiranih učinkov,

— načrtovane zmogljivosti niso bile dosežene,

— nezadostna uskladitev proizvodnje in prodaje,

— tudi delovna disciplina je nezadovoljiva, saj je vsak dan precej izostankov z dela.

Gospodarski načrt za leto 1980 nam nalaga, da odpravimo

Tole so fantje, ki pojejo v sekstetu Vitis: Branko Herak, Jože Stariha, Martin Simonič, Zvone Cej, Lojze Kočevar in Janči Majzelj. Lepo so se izkazali ob 8. marcu, ko so šli pet stanovalcem metliškega doma počitka. Hvaležni starčki so jim močno ploskali, v marsikaterih očeh pa se je zasvetila tudi solza. Z njimi je nastopila tudi recitatorka Irena Sumina. Slika pa je nastala med proslavo dneva žena v Beti. (Foto: Janez Žele)

Metliški mešani pevski zbor Beti je vse kvalitetnejši in številnejši. Še vedno se vključujejo vanj pevke in pevci iz domala vseh krajevnih skupnosti in delovnih organizacij. Zbor uspešno vadi in vodi Franc Milek, pevovodja iz Črnomlja. Pričujoči posnetek je nastal ob nastopu zbora 8. marca. Govornik ob dnevu žena je bil Miroslav Štimac, glavni direktor Beti. Foto: Janez Žele

omenjene pomanjkljivosti. Letošnji gospodarski načrt je zadnji v srednjeročnem obdobju 1976–1980, ko so pojogi gospodajenja precej zaostreni. Resolucija v tem letu nam narekuje močno stabilizacijsko obnašanje in konkretne odstopke za zmanjšanje posameznih stroškov.

Letos nameravamo doseči realizacijo naših artiklov v znesku 1.030.000.000 din ali 47 % več, kot smo jo dosegli v letu 1979, fiksni stroški naj bi bili 388.000.000 din ali 29 % večji kot lani, osebni dohodki pa za 31 % večji.

Ti podatki prikazujejo veliko rast, vendar moramo pri tem

računati z bistveno povečano proizvodnjo, saj se je ta na primer samo pri kodranki povečala za 100 %.

Plan za leto 1980 smo naredili po programih preje, metraže in konfekcijskih TOZD. Tako bomo lahko realneje spremljali izpolnjevanje planskih obveznosti po TOZD.

Zavedati se moramo, da bo to leto izredno težko. Težave že občutite in se kažejo predvsem v pomanjkanju uvoženih materialov, v podražitvah energije in materialov itd. Zelo se bomo morali truditi, če bomo hoteli doseči posamezne elemente plana.

JURE OFAK

Ljubezen do sočloveka

Zlate plakete, priznanja in častni naslovi „najplemenitejših Jugoslovancev za 1979“ časopisa Večernje novosti znova podeljene – Spet so jih dobili, kot že mnoga leta nazaj, pripadniki JLA, požrtvovalni mladinci in otroci...

„Vi ste zgled vsem Jugoslovancem. Dejanja, ki ste jih napravili, na najplemenitejši način dokazujejo, kako hrabrost ne pozna meja, kako se, če je potrebno, življenje postavlja v nevarnost za druge, za dobrobit celotne skupnosti. To pa je tisto najlepše, najvišje, najbolj ljudsko v človeku.“

Besede dr. Pavla Gregorića, znanega revolucionarja in enega izmed naših najstarejših komunistov, so pred kratkim veljale udeležencem na osemnajsti podelitvi priznanj tradicionalne akcije „Najplemenitejši podvig leta 1979“, ki je bila v prostorih BORBE v Beogradu. Eden izmed ciljev te lepe akcije je predstaviti javnosti tiste naše sodržavljanke, ki so prihiteli na

pomoč drugim, ko je bila sila največja.

S srcem v ognjeni pekel – tako se je odločil delavec Marko Dušanović z Jugopetrolove bencinske črpalke v Mladenovcu. Mnogi prebivalci tega srbskega mesta morda še danes ne vedo, da dolgujejo življenje temu mlademu fantu, ki je lani 28. junija preprečil, da ni strahovita eksplozija ogrozila vsaj polovice Mladenovca.

Nenadoma je izbruhnil požar v najbolj nevarnem kraju – v skladišču barv, lakov in drugih vnetljivih tekočin tovarne „Petar Drapšin“, ki stoji nasproti Jugopetrolove črpalke. Marko je bil ta dan v službi, ko je zaslišal pretresljivo vpitje: „Vsi bomo zleteli v zrak!“

Oddirjal je prek ceste, preskočil žično tovarniško ograjo, z rameni razbil prva in nato še druga vrata in se znašel v gorečem skladišču. Vrgel se je na tla in se plazil od steklenice do steklenice ter jih začel prenašati na varno. Takrat so že začela padati na tla ožgana in goreča bruna s stropov. Markov zgled je opogumil druge in požar so omejili. Do katastrofe ni prišlo.

Zgodba je seveda mnogo daljša in bolj napeta. Marko pravi danes skromno takole: „Tekel sem v tovarno; vsaj poskusiti moram, sem si dejal. Srce mi je skoraj zastalo ob misli, da bi lahko del mesta zletel v zrak. Priznam, imel sem tudi srečo...“

No, Marko pa ni mislil nase tudi že pred leti, ko je rešil iz reke utapljalčevega se fanta. Pogumno je zasukal rokave tudi, ko je bilo treba dati kri za nekega drugega dečka, žrtev prometne nesreče.

Takšen je Marko Dušanović, najplemenitejši Jugoslovane v letu 1979.

Enajstletni Dragan Krivokapić in štirinajstletna Nataša Milošević iz Kotora sta bila proglašena za najplemenitejša otroka v lanskem letu. S hrabrostjo, spretnostjo in človekoljubjem sta se izkazala takoj v prvih trenutkih, ko so se strahotno zatresla tla v Čmri gori. Enota letalcev pod poveljstvom Svetozarja Popovića je dobila naziv najplemenitejšega kolektiva v lanskem letu. Kjerkoli je bilo potrebno, tja so poleteli pogumni letalci kljub najslabšemu vremenu in pomagali, pomagali prizadetim ljudem... Zlata plaketa Večernjih novosti krasi zdaj njihove prostore.

Tu so še odpravnik vlakov iz Kraljeva, mladinci in mladinke iz Kruševca, Kosovske Mitrovice, Baošića, Potkrajca, z Reke, iz Kotora, Kladova, Novega Pazarja, skupina kragujevskih gimnazijcev in mnogi drugi.

Rešena življenja, brezmejno človekoljubje, nesebična požrtvovalna ljubezen do sočloveka, ki mu je pretila nesreča. Pogumna dejanja preprostih, skromnih ljudi.

N. S.

Resno obnašanje

Člani osnovne organizacije sindikata v TOZD Konfekcija Metlika so na letni skupščini razpravljali predvsem o delu sindikata v preteklem letu, o gospodarskih razmerah, doseženih poslovnih uspehih, funkcioniranju delegatskega sistema, o kadrovski politiki, stabilizacijskih ukrepih in drugem.

Letos so uredili prostore v šivalnici, nabavili so opremo transportnih tekočih trakov, vendar delo počasi napreduje, ker delajo vse v lastni režiji.

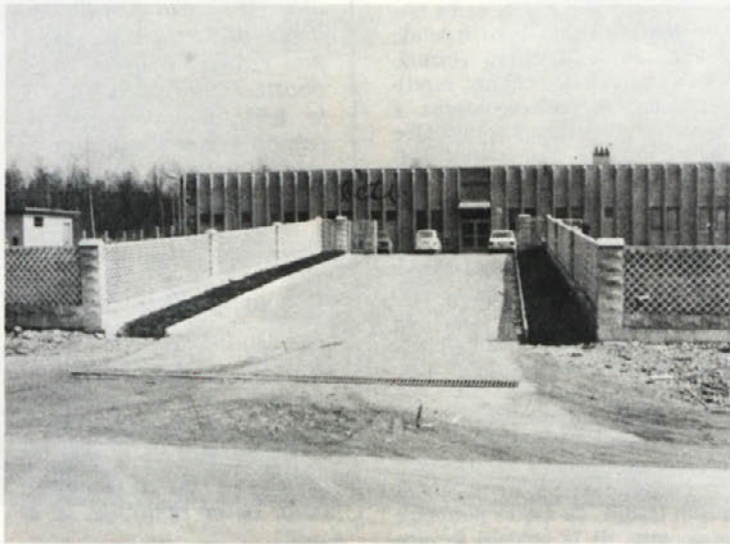
Prisotni so ugotovili, da so pričeli poslovni rezultati v njihovi TOZD upadati v drugi polovici prejšnjega leta, na kar

so zelo vplivale omejitve uvoza. Plana realizacije niso dosegli, tudi kadrovska zasedba popolnoma ne ustreza sistemizaciji.

Že 1978 so sprejeli nekatere stabilizacijske ukrepe, saj so se zavedali, da bo potrebno skromneje živeti in varčevati denar tako v TOZD kot tudi v delovni organizaciji in doma. Zavedajo se pač, da še niso

dosegli predvidene produktivnosti in zaposlenosti. Odločili so se, da se bodo letos skrajno resno stabilizacijsko obnašali. Vedo tudi, da bodo dosegli plan le z resnim delom in k reševanju problemov. Takšen način dela pričakujejo vsi tako v TOZD, v delovni organizaciji kakor tudi v širši družbeni skupnosti.

M. I.

V 30 LETIH: 250 MILIJONOV VOZIL VEČ

Letos bo na svetu v prometu že približno 300 milijonov vozil, leta 1950 pa jih je bilo 50 milijonov. Da bi zadovoljili vse kupce, bodo morale avtomobilske tovarne izdelati letos 8 milijonov vozil več kot lani. Po ocenah strokovnjakov bo povpraševanje po avtomobilih v svet v tekočem desetletju večje za 3 odst. na leto. Marsikaj je pri tem seveda v znamenju besedice „če“: če ne bo prišlo do gospodarske krize v avtomobilski industriji zaradi dražje nafte; če ne bodo države omejevale porabe goriva s prepovedmi vožnje; če ne bodo uvedle večjih davkov na vozila itd.

Ameriškim in evropskim proizvajalcem avtomobilov delajo sive lase Japonci: še vedno prodirajo na evropske trge. Čez 2 leti bodo proizvedli verjetno že 11 milijonov vozil nasproti 9 milijonom v letu 1978. Japonci izvozijo vsako leto stokrat več avtomobilov kot jih uvozijo.

ZA VSE ŠE ŽITA PREMALO

Lani so na svetu pridelali manj pšenice in drugih vrst žita kot leto poprej (pri pšenici padec s 449,1 milijona ton na 423,5 milijona, pri drugih žitih padec s 758,6 milijona ton na 741,1 milijona ton). Povečal pa se je izvoz žita in tudi letos pričakujejo večje povpraševanje uvoznikov. Pet glavnih izvoznikov – Argentina, Avstralija, Kanada, Južnoafriške republike in ZDA – špekulira z izvozom in ga včasih povezuje s političnimi vprašanji. Vedno večji je pritisk iz dežel v razvoju, ki zaradi vedno dražje nafte ne bodo mogle obdržati pridelka svojega žita na dosedanji ravni. „Prehrabna varnost sveta“ torej ni zajamčena.

LANI: 14.351 POROK V SLOVENIJI

Po podatkih Zavoda SRS za statistiko se je lani rodilo v Sloveniji 31.070 otrok, mrtvorojenih otrok pa je bilo 178. Umrlo je 18.168 oseb, od tega 471 dojenčkov. Porok je bilo 14.351, razvez pa 2241. Priznanj očetovstva je bilo lani 2702, 102 otroka pa sta bila posvojena. Naravni prirast prebivalstva v Sloveniji je znašal lani 12.902 osebi in je najvišji v zadnjih petih letih. Tudi število živorojenih otrok je najvišje po letu 1975.

Skrivnosti spanca

Ko nas začnejo peči oči, kot bi imeli v njih pesek, je to znak, da smo postali trudni. Solzne žleze so nehale izločati solze, vse telo se pričenja pripravljati na spanje in počitek. Srce začne počasneje utripati, v možgane doteka manj krvi, v spodnjih delih telesa pa je krvni obtok močnejši.

Medtem pa hrbtnučna tekočina teče v možgane. Krvni obtok se nekoliko spremeni. Mišice se sprostijo. Zavest in sposobnost zaznavanja sta skoraj izključeni. Spremembami v delovanju živčevja, mišic in žlez so zvezane tudi spremembe kemičnih procesov v telesu. Porabljen energija se začne obnavljati.

Spanje je torej neke vrste dopust lastnega jaza, med katerim se „življenjske baterije“ znova napolnijo. To je dokazano dejstvo. Razen tega pa moramo spati, da lahko sanjamo. Ni človeka brez sanj – to so ugotovili v zadnjih letih strokovnjaki, ki so raziskovali spanje in sanje.

Seveda med spanjem duševna in telesna dejavnost ne ugasne, temveč se samo zmanjšata. Možgani so še naprej odgovorni za nadzorstvo nad vsemi življenjskimi funkcijami. Tudi med spanjem milijarde izredno izredno občutljivih možganskih celic proizvajajo šibke električne tokove.

To je že leta 1874 odkril na živalih angleški zdravnik Caton. Možganske električne tokove je dobrih 50 let pozneje dokazal nemški nevrolog Hans Berger.

Ce torej možgani proizvajajo električne tokove, jih je seveda mogoče izmeriti in zaznamovati. To se je Bergerju posrečilo leta 1924. Njegov elektroencefalograf je posnel možganske impulze na lobanjski

koži, jih ojačil in narisoval na posebnem papirnatem valju. Iz zabeleženih krivulj – tako imenovanega elektroencefalograma EEG – je mogoče sklepati o možganskih obolenjih pa tudi raziskovati nerešeno uganko spanja in sanj. K tej napravi so priključili še aparat za merjenje bila in dihanja, srčnega utripa in krvnega pritiska.

Znanstveniki – zlasti Američana Kleitmann in Dement – so ugotovili, da človek spi in sanja v povsem značilnem ritmu. Preden je poizkusna oseba padla v objem sanj Morfeju, je EEG zaznal nagle in neenakomerne ploske valove možganskih električnih tokov. V tistem hipu, ko se je oseba sprostila in zaprla oči, pa je bila kljub temu še vedno budna, se je pojavil nov, tako imenovani alfa ritem. Najprej se je ponavljal v mirnih in enakomernih presledkih, ki so trajali od 9 do 13 sekund. Kmalu pa so alfa valovi postali šibkejši: zunanje okolje se je zameglilo in odprla so se vrata podzvesti. To je bila prva stopnja spanja.

Druga stopnja je prišla čez nekaj minut. Na papirnatem valju se je pojavila naglo spreminjajoča se zveržena črta. Temu so takoj sledile dolge valovite črte tretje stopnje spanja. Za globoko spanje pa so bili značilni dolgi piramidasti valovi, ki so se počasi spuščali in dvigali. Sočasno se je znižalo število srčnih utripov pa tudi telesna toplota in krvni pritisk. Ta stopnja je nastopila približno 20 minut potem, ko je poskusna oseba zaspala. Trajala je 20 do 30 minut.

Nato se začne prvi „povratek“ do prve stopnje spanja, ki nastopi približno 60 do 70 minut po začetku poskusa. Čeprav je diagram te stopnje podoben stanju budnosti, človeka ni mogoče zbuditi. Približno 10 minut spi tako, potem pa se začne ves proces od začetka, vendar ne doseže četrte stopnje.

Pri tistih, ki zelo trdno spijo, so opazili še nekaj, kar raziskovalcem ni dalo miru. Pri mnogih osebah so namreč opazili počasno premikanje očesnih zrkel pod zaprtimi vekami. Včasih so ti premiki postali sunkovitejši in naglejši – kakor da bi poskusna oseba sledila nečemu razburljivemu, npr. teniskemu dvoboju.

Ali morda ti hitri premiki oči pomenijo, da preizkusna oseba ravno v tem hipu sanja? Po številnih poskusih so to domnevo potrdili. Obdobje premikanja oči pod zaprtimi vekami se časovno ujema z obdobjem prve stopnje spanja. Obe obdobji se čez noč vedno bolj daljšata. Kogar v tem času prebudimo, lahko takoj pove, o čem je sanjal.

Med osemurnim spanjem človek sanja vsega skupaj približno 90 minut tako, da sanje vsakih 90 minut prenehajo. V toku noči postajajo vedno daljše, trdnost spanja pa se zmanjšuje.

Dandanes torej vemo, da moramo sanjati, ne vemo pa, zakaj pravzaprav moramo sanjati. Strokovnjaki domnevajo različne stvari. Med drugim menijo, da človek potrebuje spanje zato, da bi predelal številne,

vtise, ki jih je zaznal v budnem stanju, ne da bi se tega zavedal. Slednjič pa so opozorili tudi na to, da lahko enoličnost osamljenosti ali izključitev čutil pred zunanjimi vplivi – npr. med samotno nočno vožnjo z avtomobilom – privede do sanjam podobnih prividov. Očitno se vtakih primerih možgani „dolgočasijo“ in proizvajajo nesmiselne podobe. Iz tega bi lahko sklepali, da potrebujejo možgani za svoje redno delo nenehno držanje. V spanju ravno sanje skrbijo za te dražljaje.

Ze dolga leta se ljudje vedno znova trudijo, da bi med spanjem „zapravljeno“ čas koristno uporabili. Učenje v spanju pa za zdaj še ni doseglo preveč ugodnih rezultatov. Magnetofon med spanjem govori človeku po zvočniku kakršnokoli lekcijo. Zlasti take stvari, ki se jih je treba naučiti na pamet: zgodovinske letnice ali besede iz tujih jezikov. O rezultatih teh poizkusov si znanstveniki iz ZDA, Evrope in Rusije niso edini. Kaže, da so ugotovili le tole: kdor gre po učenju spat, si zapomni več, kot če bi ostal buden. V obdobju, ki človek skuša zaspiti, je verjetno bolj občutljiv za taka mehanična dojemanja. Kaže, da bi se človek laže naučil besedi, ki mu jih ponovi ponavljajo z magnetofonom, če bi bil buden. Sicer pa vse

skrivnosti spanca še vedno niso odkrite in se na tem področju strokovnjakom še vedno odpirajo široka obzorja.

V ZAHODNI EVROPI BO LETOS 7 MILIJONOV BREZPOSELNIH

Napovedi o nizki stopnji gospodarske rasti in drugih neugodnih gospodarskih kazalcih za leto 1980 za 9 članic EGS (evropske gospodarske skupnosti) so črnogledne. Komaj za 1,2 odst. naj bi se letos povečala gospodarska rast v teh 9 državah, pri čemer se bosta najslabše odrezali Britanija in Danska, na vrhu lestvice napredka pa bodo spet Zahodni Nemci. Stopnja brezposelnosti naj bi se po napovedih izvršne komisije EGS letos zvišala za pol odstotka, torej za 6,4 odst. celotnega aktivnega prebivalstva devetih članic. To pomeni v absolutnih številkah približno 7 milijonov ljudi brez stalne zaposlitve.

Betko ima besedo

bilo veliko enostavneje dogovoriti se s TOZD Nebesa za sončne dneve. To bi bilo veliko ceneje, malce bi trpe-la le naša napredna zavest.

ZAMRZNJENE KILOMETRINE

V teh stabilizacijskih časih je treba paziti na vsak dinar. Močno so privita sredstva za izplačevanje kilometrin, pa se zgodi, da kakšen potni nalog ni izplačan pravočasno. Betko predlaga, da bi se vozičkali naokoli samo takrat, ko je to res nujno potrebno, ob prekoračitvi stroškov pa naj se naši poslovneži poslužujejo štopanja. Ugledno to res ne bo, bo pa koristno.

KLAVIR

Zadnja seja delavskega sveta delovne organizacije je bila v razredu TOZD IC, v katerem je klavir. Med odmorom je eden od delegatov predlagal, naj bi skupno zapeli kakšno pesem. Precej „razštimano“ petje bi bilo to, se mi zdi, kajti že ob informaciji o domu v Seči je bilo toliko različnih mnenj, kolikor je delegatov. Glede na to bi najbrž porabili ves teden, preden bi se odločili, katero pesem bi zapeli.

ZAMUDA

Na zadnji seji delavskega sveta je prišel delegat na sejo s polurno zamudo, zato ga je hotel drug delegat nagnati iz razreda, kjer je bila seja. Predsednik delavskega sveta delovne organizacije Jože Štrucelj tega ni dovolil, kajti nihče ni zamudnika vprašal po vzroku njegove netočnosti. Zanimivo pa je to, da je izhlapel iz razreda po odmoru prav delegat, ki je hotel napraviti red glede točnosti.

Zaključek: kar velja za druge, ne velja zame.

PUŠČAJOČA STREHA

Streha nad metliško konfekcijo pušča že dalj časa. Krpanja ne zaležejo dosti, kajti prekriti bi bilo treba vso streho. To pa bo veliko stalo. Betko razmišlja, da bi

VEZILO, glasilo delovnih ljudi DO Beti in Komet ureja uredniški odbor: Toni Gaspenič (glavni odgovorni urednik), Slobodanka Videtič, Janez Žele, Desimir Milovanović, Vida Šegina, Marija Jakljevič, Jože Gerksič, Tone Omerzel, Ivica Rajgelj, Jožica Cigič, Zdenka Gerksič, Branko Herak, Milena Pavuna, Zvonka Gorenc, Sonja Zorc, Marjetka Žele, Milka Mavrin, Jože Novak, Vera Kostelec, Miomir Čikič, Ivan Brodarič, in Irena Kostevc. Tehnični urednik: Janez Pezelj, lektor: Iva Krže. Vezilo izhaja v nakladi 2300 izvodov, in sicer enkrat na mesec. Priprava in stavek: ČZP Dolenjski list, Novo mesto. Naslov izdajatelja: Beti, Tovarniška 2, Metlika.